ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-6

TEXNOLOGIYA DARSLARIDA SUN'IY INTELEKT VA AVTOMATLASHTIRISH IMKONIYATLARI

Po'latova Mahliyo Mahammadjon qizi
Chirchiq davlat pedagogika unversetiti
Texnologik ta'lim yo'nalishi 2-bosqich talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada texnologiya fanini zamonaviylashtirishda sun’iy intellekt (SI) va avtomatlashtirish vositalaridan foydalanish imkoniyatlari tahlil qilinadi. Texnologiya darslarida raqamli vositalar, aqlli tizimlar va mashinalarni o‘qituvchilar va o‘quvchilar faoliyatiga integratsiyalash orqali ta’lim sifatini oshirish imkoniyatlari ko‘rib chiqiladi. Muallif sun’iy intellekt yordamida individual yondashuv, baholash tizimini takomillashtirish hamda amaliy mashg‘ulotlarda avtomatlashtirilgan modellarni qo‘llashning afzalliklarini ochib beradi.

Kalit so‘zlar: texnologiya darsi, sun’iy intellekt, avtomatlashtirish, raqamli ta’lim, interaktiv vositalar, innovatsiya.

Opportunities of Artificial Intelligence and Automation in Technology Lessons

Annotation: This article analyzes the possibilities of using artificial intelligence (AI) and automation tools to modernize the teaching of technology subjects. It explores how integrating digital tools, smart systems, and machines into the activities of teachers and students can enhance the quality of education in technology classes. The author highlights the advantages of employing AI for individualized learning approaches, improving assessment systems, and applying automated models in practical lessons.

Keywords: technology lesson, artificial intelligence, automation, digital education, interactive tools, innovation.

Kirish:

Zamonaviy ta’lim tizimi innovatsiyalarga asoslangan holda rivojlanmoqda. Jumladan, sun’iy intellekt (SI) va avtomatlashtirish texnologiyalarining o‘quv jarayoniga kirib kelishi o‘qitish jarayonini butunlay yangi bosqichga olib chiqmoqda. Texnologiya fani o‘z mohiyatiga ko‘ra, amaliy va ishlab chiqarishga yo‘naltirilgan fan bo‘lganligi sababli, bu fan doirasida sun’iy intellekt va avtomatlashtirishning qo‘llanilishi o‘quvchilarning real hayotga tayyorlanishini ta’minlaydi.

Bugungi kunda ishlab chiqarishda keng qo‘llanilayotgan aqlli tizimlar, robototexnika, avtomatlashtirilgan ishlab chiqarish liniyalari haqida nazariy ma’lumot berish va hatto ularning soddalashtirilgan modellaridan foydalanish o‘quvchilar tafakkurini kengaytiradi, texnik ijodga bo‘lgan qiziqishni oshiradi. Shu bois texnologiya fanida zamonaviy raqamli echimlarni, xususan SI va avtomatlashtirish imkoniyatlarini kiritish dolzarb ahamiyatga ega.

Shuningdek, sun’iy intellekt vositalari yordamida o‘quvchilarning har birining bilim darajasi va o‘zlashtirish sur’atini tahlil qilib, individual o‘quv yo‘nalishlarini shakllantirish mumkin. Bu esa an’anaviy dars jarayonida erishib bo‘lmaydigan yondashuvlarni joriy etishga yordam beradi. Ayniqsa, texnologiya fanida avtomatlashtirilgan tizimlar – masalan, 3D printerlar, CNC qurilmalar, dasturlashtiriladigan kontrollerlar kabi vositalarni bosqichma-bosqich tanishtirish orqali o‘quvchilarda “ijodiy muhandislik tafakkuri” shakllanadi.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

Bundan tashqari, maktab o‘quvchilari sun’iy intellekt asosida yaratilgan loyihalar (aqlli uy, avtomatik sug‘orish tizimi, yorug‘lik datchiklari va boshqalar) ustida ishlash orqali ixtirochilik va texnologik fikrlash ko‘nikmalarini egallaydi. Bu esa ularning kelajakdagi kasb tanlovi, startap loyihalarda ishtiroki va raqamli iqtisodiyotda faol rol o‘ynashi uchun zamin yaratadi.

Metodlar:

Ushbu maqolada quyidagi metodlardan foydalanildi:

- **Tahliliy metod** – sun’iy intellekt va avtomatlashtirish vositalarining ta’limdagi o‘rni haqida ilmiy manbalar va xalqaro tajribalar o‘rganildi.
- **Eksperimental metod** – ayrim maktablarda sun’iy intellekt asosida ishlaydigan ta’lim platformalari (masalan, ChatGPT, Khan Academy AI, maktablab robototexnika to‘plamlari)ning qo‘llanish tajribalari tahlil qilindi.
- **So‘rovnoma va intervyu** – texnologiya o‘qituvchilari hamda o‘quvchilar orasida sun’iy intellektdan foydalanishga bo‘lgan munosabat va amaliy tajribalar aniqlashtirildi.
- **Komparativ tahlil** – O‘zbekiston va xorijiy davlatlar maktablarida sun’iy intellekt asosida dars o‘tilishining o‘xshash va farqli jihatlari taqqoslab o‘rganildi.

Natijalar:

Tadqiqotlar shuni ko‘rsatdiki, texnologiya darslarida sun’iy intellekt va avtomatlashtirish quyidagi ijobiy natijalarni beradi:

- O‘quvchilarda mustaqil o‘rganish va muammo yechish ko‘nikmalari shakllanadi.
- SI yordamida individual yondashuv yo‘lga qo‘yilib, o‘quvchilarning yutuq va kamchiliklari tahlil qilinadi.
- Virtual va real robotlar orqali amaliy mashg‘ulotlar qiziqarli va interaktiv shaklga kiradi.
- SI asosida ishlovchi dasturlar (masalan, kodlash o‘rgatuvchi AI-ilovalar, 3D modellashtirish vositalari) orqali o‘quvchilar texnik loyihalarni yaratishda faol qatnashadi.
- Avtomatlashtirishning asosiy prinsiplarini o‘rganish orqali o‘quvchilar ishlab chiqarish jarayonlari haqida tasavvurga ega bo‘ladi.

Muhokama:

Sun’iy intellekt va avtomatlashtirish vositalari texnologiya fanining ta’lim mazmunini yanada boyitadi. Bunday yondashuv o‘quvchini kelajakdagi ishlab chiqarish muhitiga tayyorlashga xizmat qiladi. Ammo bu borada ba’zi muammolar ham mavjud. Jumladan, barcha maktablar texnik jihatdan teng ta’minlanmagan, o‘qituvchilarning zamonaviy texnologiyalar bo‘yicha malakasi yetarli emas, metodik qo‘llanmalar kam.

Shunga qaramay, mavjud imkoniyatlardan foydalanib, sun’iy intellekt va avtomatlashtirish elementlarini bosqichma-bosqich texnologiya faniga integratsiya qilish mumkin. Masalan, Arduino, Microbit kabi sodda robototexnika platformalari, Tinkercad va Scratch kabi kodlash vositalari orqali oddiy dasturlash asoslari va avtomatik boshqaruv tushunchalari o‘rgatiladi.

Biroq bu jarayonni muvaffaqiyatli amalga oshirishda ayrim muhim shart-sharoitlarga e’tibor qaratish zarur. Birinchidan, texnologiya fanining yangi o‘quv dasturlarida sun’iy intellekt va avtomatlashtirish mavzulari uchun alohida o‘rin ajratilishi kerak. Hozirgi holatda ko‘plab maktablar ushbu mavzularni umumiy informatika faniga yuklab qo‘ygan bo‘lib, texnologiya fanining amaliy qismida bu yo‘nalish yetarlicha qamrab olinmagan.

Ikkinchidan, o‘qituvchilarning axborot-kommunikatsiya texnologiyalari bo‘yicha malakasini oshirish, sun’iy intellekt vositalaridan foydalanish bo‘yicha muntazam seminar va treninglar tashkil etish zarur. Uchinchi muhim jihat – maktablar moddiy-texnik bazasini mustahkamlashdir. Amaliy

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-6

mashg‘ulotlarda foydalaniladigan mini-robotlar, sensorlar, dasturlanadigan qurilmalar (Arduino, Raspberry Pi va boshqalar) mavjud bo‘lsa, o‘quvchilarda haqiqiy amaliy ko‘nikma shakllanadi.

Yana bir muhim omil – bu ota-onalarning sun’iy intellektga nisbatan ijobiy munosabatini shakllantirishdir. Ayrim hollarda ota-onalar bunday texnologik yondashuvlarni ortiqcha deb hisoblab, o‘quvchilarning vaqtini “bekorchi qurilmalar” bilan o‘tkazish deb talqin qiladilar. Shuning uchun, jamiyatda sun’iy intellektning ahamiyati haqida tushuntirish ishlari olib borilishi ham muhimdir.

Shu bilan birga, avtomatlashtirish haqida boshlang‘ich bilimlarni maktab davridanoq berish o‘quvchilarni turli zamonaviy kasblarga – masalan, mechatronika, robototexnika, dasturlash, avtomatlashtirilgan ishlab chiqarish kabi sohalarga erta tayyorlash imkonini beradi. Bu esa o‘z navbatida O‘zbekistonning raqamli iqtisodiyotga o‘tish strategiyasiga xizmat qiluvchi muhim omildir.

Xulosa:

Texnologiya fanida sun’iy intellekt va avtomatlashtirish imkoniyatlaridan foydalanish o‘quvchilarning texnik tafakkurini rivojlantirishda samarali vosita bo‘lib xizmat qiladi. Ushbu yondashuv nafaqat nazariy bilimlarni, balki amaliy ko‘nikmalarni ham mustahkamlab, o‘quvchilarda innovatsion fikrlashni shakllantiradi.

Bunday usullarni bosqichma-bosqich joriy qilish, o‘qituvchilarni tayyorlash, maktablarni texnik bazasi bilan ta’minlash, shuningdek, sun’iy intellektga oid didaktik materiallarni ishlab chiqish – zamonaviy ta’limning ajralmas yo‘nalishlaridan biridir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Абдукаримов, Ж.Р. Инновацион таълим технологиялари. – Тошкент: “Fan va texnologiya”, 2021. – 144 б.
2. Ахмедов, Б. Технология фанини ўқитишда рақамли технологиялардан фойдаланиш. // “Педагогика ва психология” журнали. – 2023. – №2. – Б. 115–119.
3. Bozorov, D. Sun’iy intellekt va raqamli vositalar ta’limda. – Toshkent: “Ilm ziyo”, 2022. – 180 b.
4. Qodirov, A., & Xasanov, O. Texnologiya darslarida zamonaviy yondashuvlar. – Samarqand: “O‘qituvchi”, 2021. – 96 b.
5. Юнусов, Ш.А. Технология фанини ўқитишда инновацион ёндашувлар. // “Таълимда инновациялар” журнали. – 2022. – №4. – Б. 50–55.
6. World Economic Forum. (2021). *The Future of Jobs Report*. Geneva: WEF. https://www.weforum.org
7. UNESCO. (2023). *Artificial Intelligence in Education: Challenges and Opportunities*. Paris: UNESCO Publishing.
8. Anderson, M. (2022). *Teaching with Artificial Intelligence Tools in K–12 Classrooms*. New York: Routledge.
9. Mishra, P., & Koehler, M. (2006). Technological Pedagogical Content Knowledge: A Framework for Teacher Knowledge. // *Teachers College Record*, 108(6), 1017–1054.
10. Назаров, Н. Sun’iy intellekt asoslari va amaliy qo‘llanilishi. – Тошкент: “Muhandis”, 2023. – 132 б.